

Sydänliiton lausunto luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveysthaittojen ehkäisemiseksi

Diaarinumero: VN/20427/2024

Tausta

Sydänliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveysthaittojen ehkäisemiseksi. Sydänliitto on valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan järjestö, jonka tehtävänä on edistää sydänterveyttä ja ehkäistä sydän- ja verisuonisairauksia sekä tukea sydänsairautta sairastavia ja heidän läheisiään. Sydänliitolla on noin 60 000 jäsentä eri puolilla Suomea. Heistä merkittävä osa kuuluu helteen terveysthaittoille herkkiin riskiryhmiin.

Luonnos kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Ilmastomuutoksen seurauksena pitkittyneet ja aiempaa voimakkaammat hellejaksot lisäävät jo nyt ennenaikaista kuolleisuutta, sairastavuutta ja hoidon tarvetta myös Suomessa. Erityisesti sydän- ja verisuonisairauksia sairastavien, iäkkäiden ja monisairaiden osalta helteet lisäävät vakavien terveysthaittojen riskiä.

Sydänliitto pitää tärkeänä, että Suomeen saadaan viipymättä selkeä, koordinoitu ja käytäntöön vietävä toimintasuunnitelma helteen terveysthaittojen ehkäisemiseksi.

Tavoitteet

Toimintasuunnitelman tavoitteet ovat Sydänliiton näkökulmasta perustellut ja tarkoituksenmukaiset. Helleaaltojen aiheuttamien terveysthaittojen ehkäisy sekä akuuttitilanteissa että pitkällä aikavälillä edellyttää suunnitelmallista varautumista ja yhteiskunnan sopeutumista muuttuvaan ilmastoon.

Sydänliitto korostaa, että sydän- ja verisuonisairaudet ovat Suomessa yleisimpiä pitkäaikaissairauksia ja johtava kuolinsyy. Helle lisää sydämen kuormitusta, nestetasapainon häiriöitä ja rytmihäiriöiden ja sydäninfarktien riskiä. Sydänpotilaat muodostavat siten keskeisen riskiryhmän, jonka suojaaminen tulee näkyä selkeästi toimintasuunnitelman tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Luonnoksessa on tunnistettu keskeisiä riskiryhmiä, mutta Sydänliitto pitää tärkeänä, että sydän- ja verisuonisairaudet nostetaan vielä selkeämmin esiin helteen terveysthaittoja lisäävänä tekijänä. Sydänsairautta sairastavilla helle voi pahentaa perussairautta, heikentää toimintakykyä ja lisätä hoidon tarvetta.

Monille iäkkäille ja sydänsairaille helteeltä suojautuminen on käytännössä vaikeaa esimerkiksi toimintakyvyn heikkenemisen, liikkumisrajoitteiden, yksinasumisen tai taloudellisten resurssien puutteen vuoksi. Nämä tekijät on otettava huomioon toimintasuunnitelman toimeenpanossa.

Riskienhallinta, varautuminen ja sopeutumisen koordinointi

Sydänliitto jakaa huolen varautumisen ja sopeutumisen hajanaisuudesta. Helleaaltojen terveyshaittojen ehkäisy edellyttää selkeitä vastuutahoja, riittävää koordinointia ja poikkihallinnollista yhteistyötä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, hyvinvointialueiden, kuntien sekä rakentamisen ja yhdyskuntasuunnittelun välillä.

Sydänliitto korostaa sosiaali- ja terveysalan järjestöjen merkitystä. Järjestöillä on suorat ja luottamukselliset yhteydet riskiryhmiin, kuten sydänsairaisiin ja ikääntyneisiin, ja ne pystyvät tukemaan ennaltaehkäisyä, viestintää ja käytännön varautumista tehokkaasti. Järjestöjen toimintaedellytykset ja riittävä resursointi tulee huomioida osana kansallista varautumista.

Hellevaroitussjärjestelmä

Sydänliitto kannattaa hellevaroitussjärjestelmän kehittämistä ja pitää tärkeänä, että varoitusten käynnistämät toimenpiteet ovat selkeitä ja yhdenmukaisia eri puolilla Suomea. Erityisesti hyvinvointialueiden ja sote-palvelujen rooli korostuu hellevaroitusten aikana.

Sydänsairaita hoitaville ammattilaisille, kotihoidolle ja hoivapalveluille tulee laatia selkeät toimintaohjeet hellevaroitustilanteisiin, jotta riskit tunnistetaan ajoissa ja niihin voidaan puuttua.

Viestintä

Sydänliitto tukee toimintasuunnitelmassa esitettyjä viestinnän kehittämistoimia. Väestölle suunnatun yleisviestinnän lisäksi tarvitaan riskiryhmille ja heidän läheisilleen räätälöityä, selkeää ja toistoihin perustuvaa viestintää.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt tulee mainita toimintasuunnitelmassa selkeästi viranomaisviestinnän kumppaneina. Sydänliitto viestii säännöllisesti sydänsairaille ja heidän läheisilleen helteen terveysvaikutuksista ja suojautumiskeinoista, mutta vaikuttava viestintä edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä ja resursseja.

Viestinnässä on huomioitava myös samanaikaiset riskit, kuten ilmanlaadun heikkeneminen, jotka voivat erityisesti sydän- ja verisuonisairaille aiheuttaa ristiriitaisia suojautumistarpeita.

Sote-palvelut ja hoivaympäristöt

Sydänliitto pitää välttämättömänä, että hellevarautuminen otetaan systemaattisesti osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Sydänsairaille ja iäkkäille kohdistuvat riskit korostuvat hoitolaitoksissa ja palveluasumisessa.

Asumisterveysasetuksen huonelämpötilarajoja tulee tarkastella kriittisesti terveydensuojelulain uudistuksen yhteydessä. Sydänliitto korostaa, että jo nykyisissä lämpötiloissa on oltava käytännön keinoja huonetilojen viilentämiseen ja potilaiden suojaamiseen.

Julkiset viilentymistilat ja niiden saavutettavuus ovat tärkeitä myös sydänsairaille, erityisesti niille, jotka asuvat kotona ja joiden mahdollisuudet suojautua helteeltä ovat rajalliset.

Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Sydänliitto kannattaa monihyötyisiä ratkaisuja, joilla helteen terveyshaittoja vähennetään yhdyskuntasuunnittelun, viherrakentamisen ja rakennusten energiatehokkuuden kautta. Nämä toimet tukevat samanaikaisesti sydänterveyttä, liikuntaa, mielenterveyttä ja ilmastonmuutoksen hillintää.

Rakennusten yllämpenemisen seuranta ja sisälämpötilojen pidempiaikaista mittaamista tulee kehittää, jotta helteen terveysvaikutuksia voidaan arvioida kokonaisvaltaisemmin.

Seuranta ja arviointi

Sydänliitto pitää tärkeänä, että helteen terveyshaittojen seuranta kehitetään järjestelmällisesti. Sydän- ja verisuonisairauksiin liittyvän kuolleisuuden ja sairastavuuden seuranta hellejaksojen aikana ja niiden jälkeen on keskeistä vaikuttavien toimenpiteiden suunnittelussa.

Yhteenveto

Sydänliitto korostaa, että helteen terveyshaittojen ehkäisy on kasvava kansanterveydellinen haaste myös Suomessa. Toimenpidesuunnitelman onnistunut toimeenpano edellyttää selkeää koordinaatiota, riittäviä resursseja, sosiaali- ja terveysalan järjestöjen vahvaa roolia sekä sydän- ja verisuonisairauksien tunnistamista keskeisenä riskitekijänä.